

Barbara
Rusnáková

13. medzinárodná kantovská vedecká konferencia

Na Inštitúte filozofie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove sa v rámci riešenia grantového projektu VEGA 1/0238/15 *Kantove idey rozumu a súčasný svet* v dňoch 20. – 21. mája 2016 uskutočnila 13. medzinárodná kantovská vedecká konferencia (13. internationale wissenschaftliche Kant-Konferenz), ktorej sa zúčastnili pätnásť prednášajúci z piatich rôznych krajín Európy – zo Slovenskej republiky, Nemecka, Poľska, Ruska a Španielska.

Konferenciu otvoril svojim úvodným príhovorom prof. PhDr. Ľubomír Belás, CSc. Privítal v ňom všetkých členov konferencie, členov organizačného výboru a prítomných študentov. Následne sa ujal slova prof. PhDr. Milan Portik, PhD., prorektor pre vedu, umenie, šport

a akreditáciu, ktorý privítal zahraničných hostí a účastníkov konferencie. Po tomto oficiálnom začiatku konferencie postupne nasledovali príspevky prednášajúcich.

Ako prvá vystúpila prof. Dr. Ursula Reitemeyer z Münsteru so svojou prednáškou v nemeckom jazyku s názvom *Implikácie Kritiky čistého (praktického) rozumu z perspektívy teórie vzdelávania* (*Bildungstheoretische Implikationen der Kritik der reinen (praktischen) Vernunft*). Poukázala na fakt, že hoci *Kritika čistého rozumu* nepochybne vzhľadom na jej záverečnú metodickú kapitolu implikuje pedagogickú teóriu samo-vzdelávania, je stále nezvyčajné čítať Kantovu *Kritiku čistého rozumu* z perspektívy teórie vzdelávania. Jej dôvodom, prečo by sa k takému plánu malo pristupovať skepticky, bol fakt, že si Kant aj napriek niekoľkým svojim raným pedagogickým spisom a antropologickým

prednáškam neurobil takmer žiadne meno ako pedagóg. Profesorka Reitemeyer však načrtla, že ak sa aj napriek tomu uskutoční pokus vnímať Kantovu teóriu poznania a zvlášť transcendentálnu jednotu apercepce v rámci súčasných úvah o teórii vzdelávania, potom je potrebná ochota pripustiť tézu jednoty rozumu a jej odôvodnenia z teoretickej pozície konania.

Po vystúpení profesorky Ursuly Reitemeyer nasledoval v nemčine prezentovaný príspevok s názvom *Základy Kantovej filozofie osvietenstva* (*Die Grundlagen der Aufklärungsphilosophie von Kant*) prof. Dr. hab. Mirosława Żelazného z poľského Toruňa. Autor sa v príspevku zameriaval na obsah známej eseje *Čo je osvietenstvo?* a na základné normy mravného zákona občianskeho práva, ktoré by mali platiť v novoveku. Zároveň uviedol, že predmetom článku je osvietenstvo, ktoré je chápané ako špecifický kolektívny kognitívny proces. M. Żelazny vysvetľoval, že Kant sa nepýtal len na to, kto je osvietený, ale aj ako nastupuje tento proces a v akom rozpoložení sa nachádza človek, ktorý prechádza daným procesom. Jeho otázka smerovala k vzťahu medzi svetom praktickej ľudskej aktivity a usporiadaním povahy, ktorá determinuje svet.

Po spomenutých dvoch príspevkoch nasledovala diskusia, v ktorej mali účastníci konferencie možnosť vyjadriť svoj názor k predneseným príspevkom, prípadne klásť otázky a ďalej rozviesť debatu na dané témy. Po diskusii nasledoval ďalší príspevok v nemeckom jazyku od Doz. Mag. Dr. Georga Cavallara z Viedne s názvom *Spoločenstvá ovplyvnené islamom a proces osvietenstva* (*Islamische geprägte Gesellschaften und der Prozess der Aufklärung*), ktorý sa venoval osvietenstvu nielen ako historickej epoche európskych dejín, ale taktiež jeho transkultúrnemu významu – ako uskutočneniu vlastného kritického myslenia. V centre pozornosti bola stanovená téza, že islamské osvietenstvo trvá už od nepamäti a je známe pod rôznymi názvami ako „reformné hnutia v islame“ či „liberálne hnutia v islame“. Autor poukázal najmä na pojem *Idschtihad*. Docent Cavallar vysvetľoval, že islamské osvietenstvo trvá už dlhú dobu a má viacero implikácií; a tiež že neexistuje len jeden islam, ale viacero hlasov za a proti. Hovoril taktiež o tom, že by sa mal bezpodmienečne spochybniť esencionalizmus, pokiaľ ide o islamské texty, tradície a zoskupenia, a rovnako aj téza „islamskej výnimočnosti“, dôsledkom ktorej sú islamom ovplyvnené spoločnosti jedinečným spôsobom imúnne voči sekularizácii, osvietenstvu a liberálnej demokracii.

Ďalší prednášajúci prezentovali príspevky taktiež v nemeckom jazyku. Mag. Stephan Schlüter z Münsteru vystúpil s príspevkom *Praxeologické implikácie kritickej teórie vzdelávania podľa Kanta* (*Praxeologische Implikationen einer kritischen Theorie von Bildung im Anschluss an Kant*), v ktorom objasňoval, že Kantovi ide v jeho *Antropológii z pragmatického hľadiska* len z menšej časti o prírodnovedné a empirické poznanie človeka, ale že mu ide skôr o vypátranie

toho, čo človek ako „slobodná bytosť robí sama zo seba, alebo čo zo seba môže a má urobiť“ (Antr AA 07: 119). Vysvetľoval, že „rozumom obdarená pozemská bytosť“ (Antr AA 07: 119) sa teda usiluje o vytvorenie si mienky, predovšetkým v „poznani človeka ako svetoobčana“ (Antr AA 07: 120).

Nasledovala opäť diskusia, po ktorej vystúpili so svojimi referátmi v poľskom jazyku prof. Dr. hab. Tomasz Kupś a Dr. hab. Kinga Kaśkiewicz z Toruňa. Profesor Tomasz Kupś v príspevku *Idea Boha v diele Opus postumum (Die Idee Gottes in Opus postumum)* vysvetľoval, že dielo obsahuje pôvodné pokračovanie teológie-filozofie a že Kantove názory, ktoré sú prezentované v týchto neskorých rukopisoch, sa odlišujú na pozadí skorších verzií náboženskej filozofie v radikálnejšom ponímaní idey Boha, v „zániku“ alebo dokonca odmietnutí tradičnej predstavy Boha. Profesor Kupś sa tiež zamerával na objasnenie toho, že význam a úloha morálky vedú vo filozofickom koncepte náboženstva k istému extrému – úvahy síce vynechávajú otázku náboženstva, ale koncentrujú sa na praktický aspekt idey Boha, ktorý bol už skôr prezentovaný v kantovskej etike-teológii.

Dr. hab. Kinga Kaśkiewicz pokračovala svojím príspevkom s názvom *Fenoméni vznešenosti u Kanta a Lyotardova estetika vznešeného (Das Phänomen der Erhabenheit bei Kant, und die Lyotard-Ästhetik nach der Erhabenheit)*. Ten bol rozdelený na dve hlavné časti: v prvej autorka predstavila hlavné predpoklady kantovskej teórie vznešenosti a v druhej význam neskoršieho konceptu Lyotarda, ktorý sa priamo vzťahuje na Kantovu teóriu.

Po tomto bloku nasledovala ďalšia diskusia, po ktorej svojimi výstupmi uzavreli prvý deň konferencie prof. A. M. Orechov a prof. PhDr. Lubomír Belás, CSc. Profesor Orechov sa v príspevku *Kantova filozofia ekonomiky vo svetle súčasnej ekonomickej mentality (The Philosophy of Economics of I. Kant in the Light of Contemporary Economic Mentality)* venoval filozofii ekonomiky I. Kanta, pričom poukázal na to, že filozofia ekonomiky je interdisciplinárnym vedeckým smerom, ktorý skúma fundamentálne, základné, metafyzické otázky rozvoja hospodárstva a hospodárskej vedy. Tento referát bol prezentovaný v ruskom jazyku.

Autorom posledného príspevku prvého dňa konferencie bol prof. PhDr. Lubomír Belás, CSc., ktorý prednášal v slovenčine na tému *Angehrnova reflexia Kantovej filozofie dejín (Angehrns Reflexion der Geschichtsphilosophie von Kant)*. Venoval sa analýze prístupu švajčiarskeho filozofa a historika E. Angehrna k filozoficko-dejinnej koncepcii zakladateľa nemeckej klasickej filozofie za účelom zdôvodniť, vyzdvihnúť a argumentačne preukázať *svojráznosť* a predovšetkým *aktuálnosť* Kantovej filozofie dejín.

V druhom dni konferencie prevažovali príspevky v slovenskom jazyku, až na jeden príspevok v angličtine, ktorý predniesla prof. Dr. Nurie Sánchez Madrid

z UCM v Madride.

Stretnutie otvorila prof. PhDr. Jana Sošková, CSc. s príspevkom na tému *Estetické vnímanie umenia a dorozumenie medzi národmi a kultúrami* (*Ästhetische Wahrnehmung der Kunst und Verstehen zwischen den Völkern und Kulturen*), v ktorom nadväzovala na svoje predchádzajúce vystúpenie na kantovskej konferencii v Prešove (2015) pod názvom *Medzi možnosťou a skutočnosťou umeleckej a estetikej praxe 20. storočia*. V tohtoročnom príspevku sa profesorka Sošková venovala problému, ako môže estetické vnímanie umenia prispieť k dorozumeniu medzi národmi a kultúrami a tomu, ktoré názory I. Kanta to implikujú. Svoju pozornosť obrátila najmä na tie časti Kantových prác, v ktorých boli vysvetlené dôsledky estetických citov a predstáv a ich znázornenia v umení pri porozumení či neporozumení medzi národmi a kultúrami na základe chápania umeleckých vyjadrení a na základe identifikácie potenciálnych „ideí rozumu“ v nich. Autorka sa vo svojom príspevku snažila objasniť súvislosť medzi Kantovým chápaním „umenia ako cieľa“ a „umenia ako prostriedku“ a taktiež morálne dôsledky Kantových úvah o zmysle a vnímaní umenia. Profesorka Sošková vo svojej prezentácii a pri vysvetľovaní daných pojmov používala viaceré príklady a referencie zo súčasnosti, vrátane nedávneho teroristického útoku v Paríži či stále aktuálnej migračnej krízy v Európe.

V poradí druhá vystúpila s referátom pod názvom *Politická prax verzus Kantova idea večného mieru* (*Politische Praxis versus Kants Idee des ewigen Friedens*) doc. Mgr. Sandra Zákutná, PhD. Vo svojom príspevku sa zaoberala politickými praktikami, ktoré Kant opisuje v práci *K večnému mieru*, kde okrem iného politiku charakterizoval ako náuku o chytrosti, ktorú praktizujú politickí moralisti zaujímajúci sa v prvom rade o svoje vlastné blaho a moc. V príspevku sa docentka Zákutná venovala otázke, akú rolu hrajú politické praktiky v kontexte Kantovej filozofie dejín, ktorá je zavŕšenou ideou večného mieru ako najvyššieho politického dobra.

Následne prednášal Mgr. Marek Stachoň, PhD. na tému *Kant a problém vzťahu štát – občan* (*Kant und das Problem der Beziehung Staat – Bürger*). V príspevku sa venoval otázke legitimacy vlády, práva na odpor voči vláde, slobode občana a občianskym cnostiam. Okrem toho sa snažil priblížiť charakter záujmov štátu a občianskej spoločnosti a objasniť, čo u Kanta predstavuje občiansky stav v kontexte vzťahov spoločnosti a jej možností. Taktiež sa snažil interpretovať problém spoločnej vôle a donucovacieho práva v súvislosti s presadzovaním vlastnej blaženosti a venoval sa aj protestu ako forme spoločenskej komunikácie.

Po tomto vystúpení otvoril profesor Belás diskusiu k predneseným príspevkom. Začal vyjadrením svojho postoja k téme vojny symbolov – nadväzujúc na prednášku profesorky Soškovej. Do tejto diskusie sa zapojila aj JUDr. Eva

Zelizňaková s otázkou, či je *umenie akýmsi obalom na vyjadrenie politickej demokracie alebo naozaj cieľom na vyjadrenie politickej idey*, ako príklad uviedla Banksyho a palestínsky múr, čo podnietilo ďalšiu debatu, do ktorej sa zapojil aj profesor Želazny. Profesorka Sošková vysvetľovala, ako je umenie používané a zneužívané na politické ciele.

Po tejto diskusii nasledoval konferenčný hovor s prof. Nuriou Sánchez Madrid, v ktorom prítomným prezentovala svoj príspevok na tému *Kantova teória ľudských práv: skeptické zhodnotenie (Kantian Theory of Human Rights: A Sceptical Appraisal)*. Zamerala sa v ňom na jednu z aktuálne najdiskutovanejších Kantových politických tém – na polozenie základov práv ľudstva ako údajnú predzvesť ľudských práv. Príspevkom sa snažila poukázať na dôvody, prečo je podľa nej tvrdenie, že Kant obhajoval inteligibilitu ľudských práv, vždy príliš odvážne, takže presnejšie zhodnotenia majú pripustiť anachronické hľadisko, ktoré je často prijímané Kantom inšpirovanou teóriou ľudských práv.

Po krátkej diskusii a výmene názorov s prof. Cavallarom na tému svetoobčianskych práv nasledovali záverečné tri príspevky. Ako prvá vystúpila JUDr. Eva Zelizňaková, PhD. s referátom pod názvom *Kantovský koncept práva pohostinnosti v kontexte dnešnej utečeneckej krízy (Das kantsche Konzept des Rechts auf Gastfreundlichkeit im Kontext der gegenwärtigen Flüchtlingskrise)*. Poukázala v ňom na súčasnú utečeneckú krízu v Európe a vysvetlila, ako táto skutočnosť vyvoláva potrebu prehodnotiť koncept práva na pohostinnosť, ktorý vychádza zo starovekej tradície pohostinnosti ako veľkorysosti a zdvorilosti voči tým, ktorí sa nachádzajú mimo svojej domovskej krajiny a prichádzajú v mieri. V príspevku vysvetľovala, ako sa argumentácie v prospech práv utečencov často odvolávajú na Kantovu ideu svetoobčianskeho práva, ktorá na tieto staroveké tradície nadväzuje, zároveň je však dôkazom povrchného vnímania kantovského konceptu práva pohostinnosti bez nadväznosti na fungovanie Kantovho systému práva ako celku. V príspevku bolo predstavené právo na pohostinnosť v rámci širších súvislostí Kantovej filozofie práva, ktoré bolo konfrontované s platnými predpismi medzinárodného azylového práva. Nakoniec autorka poukázala a upozornila na to, že v záujme účinnejšej a ľudskejšej reakcie na súčasné svetové krízy je nevyhnutné, aby sa idea o vzájomnej prepojenosti a závislosti ľudstva stala prioritou aktuálneho politického diskurzu.

Nasledoval príspevok Mgr. Ondreja Marchevského, PhD. na tému *P. I. Novgorodcev o prínose Immanuela Kanta v oblasti morálnej a sociálnej filozofie (P. I. Novgorodcev über dem Beitrag von Immanuel Kant im Bereich der Moral- und Gesellschaftsphilosophie)*, v ktorom sa orientoval na ruské reflexie tvorby Immanuela Kanta na začiatku 20. storočia. Konkrétne skúmal hodnotenia, ktoré boli formulované pri príležitosti stého výročia úmrtia tohto významného

nemeckého filozofa na stránkach časopisu *Otázky filozofie a psychológie*, v čísle 1 v roku 1905. V príspevku konštatuje, že Novgorodcev považuje tvorbu Kanta za jeden z najvýznamnejších tvorivých počinov v dejinách ľudstva, ktorý je aktuálny pre všetky obdobia. Príspevkom sa snažil o priblíženie Novgorodcevovho záujmu o tvorbu Kanta v dvoch rovinách: sociálnej filozofie a morálnej filozofie.

Konferenciu uzavrel Mgr. Peter Kyslan, PhD. so svojím príspevkom *Kantova Odpoveď na otázku: Čo je to osvietenstvo? a súčasná kritika kultúry* (*Kants Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung? und zeitgenössische Kulturkritik*), v ktorom ponúkol obsahovú a významovú komparáciu kritickej analýzy doby v Kantovom malom spise *Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?* a niektorých vybraných kritických koncepcií kultúry 20. storočia. Hľadal a analyzoval prieniky ideového obrazu doby nemeckého filozofa a filozofických koncepcií kultúry z mnohých koncepčných prúdov.

Mgr. Barbara Rusnáková

Kristián
Stacho

Report z kolokvia Estetika Kanta. Pojmy, problémy a inšpirácie. II. varšavsko- toruňské estetické dielne

Filozofia Immanuela Kanta patrí v súčasnosti medzi významné východiská pre skúmanie a kritickú reflexiu širokej oblasti problémov. Dôkazom toho je i v poradí druhý ročník varšavsko-toruňských estetických dielní, na ktorom sa preukázala inšpiratívnosť, plodnosť a aktuálnosť Kantových ideí pre súčasných bádateľov.

Kolokvium sa uskutočnilo na pôde Inštitútu filozofie Fakulty humanitných štúdií Univerzity Mikuláša Kopernika v Toruni v piatok 22. apríla 2016. Fórum svojou účasťou poctili významní predstavitelia hostiteľskej univerzity v Toruni, predstavitelia z viacerých inštitúcií vo Varšave, ako aj z Olštýnu.

Toto podujatie otvorili svojimi príhovormi prof. Iwona Lorenc z Varšavskej univerzity a prof. Mirosław Żelazny z domácej inštitúcie. Prof. Lorenc vyjadrila radosť z tohto podujatia, keďže predstavuje úspešné pokračovanie minuloročného stretnutia tohto druhu. Konštatovala tiež, že tieto stretnutia disponujú potenciálom, ktorý by sa mohol pretaviť do tradičnej spolupráce vzhľadom na ideovú príbuznosť príspevkov, ktoré boli prezentované minulý rok, ako aj tých, ktoré sa predstavujú aktuálne. Nezabudla zdôrazniť, že aj keď ústrednou témou tohto podujatia je otázka estetiky v diele nemeckého mysliteľa, pojmy a problémy, ktoré sa na ňu viažu, sa dajú v rámci novej reflexie umiestniť i do širších súvislostí, ktoré sa vzťahujú na oblasť etiky, dejín, politiky a ďalších. Vzhľadom na túto skutočnosť vyjadrila želanie, aby takto širšie koncipované referáty a výstupy ponúkli plodnú diskusiu a inšpiráciu pre ďalšie bádanie.

Prof. Mirosław Żelazny vo svojej úvodnej reči spomenul tradíciu vedecko-výskumnej práce s dedičstvom Kanta na torunskom inštitúte. Pripomenul dlhoročnú prácu na prekladoch jeho spisov do poľského jazyka, ako aj súčasné úsilie o završenie prekladu korešpondencie tohto veľikána. Zameral sa taktiež na aktuálnosť Kanta a jeho inšpiratívnosť pre hľadanie riešení tak pre oblasť politickú, ako aj sociálnu v kontexte aktuálneho lokálneho, ako aj medzinárodného priestoru. Odkazujúc na ústrednú tému konferencie, vyjadril názor, že estetika nepredstavuje iba akýsi dodatok v rámci filozofického systému nemeckého mysliteľa, ale predstavuje jeho plnohodnotnú súčasť. Rovnako prezentoval

radosť zo spolupráce medzi Varšavou a Toruňom, ktorú považuje za významnú v komplementárnom i v kooperatívnom zmysle.

Po týchto úvodných slovách otvorila program zasadnutí prof. Lorenc, ktorá vo svojom referáte *Wzniosłość, performatywność a powołanie człowieka w Krytyce władzy sądzenia Immanuel Kanta (Vznešenost', performativnost' a údel člověka v Kritice súdnosti Immanuel Kanta)* predstavila otázku performativnosti ako spôsob, prostredníctvom ktorého je možné preukázať presahovanie človeka za čisto prírodné podmienenie. Opierajúc sa o analýzu Paula de Mana, sa snažila preukázať, ako človek skrz estetický súd a jeho konzekvencie presahuje za rýdzy prírodný rámec. Referovala pritom na schopnosť neutralizácie strachu prostredníctvom nadzmyslového potenciálu ľudských bytostí, tak ako sa s nimi stretávame u Kanta. Autorka v obšírnejšom kontexte preukázala, že človek je vďaka predispozícii vymedziť sa voči čisto prírodnému svetu a stanoviť všeobecné estetické súdy a objektívne rozumové idey, ktoré nemajú svoje založenie v empirickom svete, schopný vykročiť smerom k svojmu sebaurčeniu, ktoré sa vzťahuje na jeho morálnu a slobodnú aktivitu.

Po tomto vystúpení sa ako ďalší rečník prezentoval Dr. Piotr Schollenberger z Varšavskej univerzity s príspevkom *Władza sądzenia i pytanie o możliwość krytyki historii – propozycja Jean-François Lyotarda (Súdnosť a otázka možnosti kritiky dejín – propozícia Jeana-Francoisa Lyotarda)*. Schollenberger prezentoval to, ako sa Lyotard vyrovnáva pri svojej reflexii Kanta s jeho pojmami kritiky a súdnosti, pričom prvotný kontext daný *Kritikou súdnosti*, majúci estetický charakter, rozširuje o ďalšie možné „využitia“ týchto dvoch pojmov-prostriedkov posudzovania reality, čím chce preukázať ich funkcionálnu a možnosť aplikácie tak na oblasti politiky, dejín, ako aj spoločnosti.

Ako tretí vystupujúci sa predstavil Dr. hab. Rafał Michalski z domácej univerzity s prezentáciou *Kant o Rewolucji Francuskiej – polityka jako theatrum (Kant o Francúzskej revolúcii – politika ako theatrum)*, v ktorej skúmal Arendtovej analýzu Kantovho pojmu súdnosti. Tej uvedená filozofka venovala priestor vo svojich *Prednáškach o Kantovej politickej filozofii*¹ v súvislosti s Francúzskou revolúciou, ktorá v Kantovom diele predstavuje udalosť (dejinné znamenie) referujúcu na morálny pokrok spoločnosti. Dr. Michalski v rámci svojho výstupu predstavil pojem politického súdu, prostredníctvom ktorého reprezentoval koreláciu schopnosti súdnosti (v zmysle *sensus communis*) a nezaujatej sympatie (*Spor fakúlt*). Vzhľadom na charakter tohto pojmu hraničiaci s entuziazmom sa autor pokúsil preukázať, že takýto súd ako určitá forma rozumového citu (chápaný ako nezaujateľná sympatia) ponúka pre ľudské poznanie niečo nové, pretože vzhľadom

¹ V českom preklade Arendtová, Hannah: *Přednášky o Kantově politické filosofii*. Praha: OIKOYMENH 2002. 202 s.

na jedinečnosť reflektovanej udalosti človek nedisponuje žiadnymi pojmami, ktoré by dokázali danú udalosť vyjasniť. Takto svojou povahou odkazuje na ideu slobody nielen v transcendentálnom, ale i skúsenostnom zmysle, v druhom slova zmysle však musí byť verifikovaná publikom, ktoré dáva revolúcii zmysel. Pri určení tohto zmyslu sa podľa Michalského uplatňuje hermeneutický prístup, ktorý slúži na to, aby objasnil komplexnosť tejto udalosti a potvrdil jej historickú, morálnu, ale i sociálno-politickú hodnotu.

Prezentáciu Dr. Michalského vystriedala prednáška varšavskej výskumníčky Dr. hab. Magdaleny Borowskej s názvom *Czy możliwa jest architektura jako sztuka nieużyteczna? O granicach Kantowskiej estetyki architektury i wpływie jego architektoniki myślenia na nowoczesną urbanistykę. Kant i architektura (Je možná architektúra ako neužitočné umenie? O hraniciach Kantovej estetiky architektúry a vplyve jeho architektoniky myslenia na modernú urbanistiku. Kant a architektúra)*. V nej autorka skúmala chápanie Kantovho génia a architektúry, pričom sa zamerala na problém, či je tvorba prvého v rozpore s druhým, resp. ako možno chápať tento vzájomný vzťah v kontexte súčasnej, resp. modernej architektúry. Autorka, odkazujúc na viaceré moderné štýly architektúry (o. i. dekonštrukciu), poukázala na mnohoraké podoby jej neužitočnosti v pragmatickom slova zmysle, čím však nespochybnila jej umelecký, resp. estetický význam, a tak jej „funkčnosť“ v tomto slova zmysle. Táto prednáška priniesla nový uhol pohľadu na reflexiu pojmu génia u Kanta vzhľadom na načrtnuté skutočnosti, a tým i inšpiratívne východisko pre skúmanie tohto pojmu pre súčasných bádateľov.

Ďalšia varšavská autorka, Dr. hab. Anna Wolińska, vystúpila s príspevkom *Kant i wstręt (Kant a odpor)*, v ktorom predstavila pozíciu odporu v estetickej oblasti Kantovej filozofie. Obrátila svoju pozornosť i na jeho miesto v morálnej časti, ale aj ostatných častiach praktickej filozofie nemeckého mysliteľa, kde poukázala na to, že stojí v opozícii voči slobode.

Na záver tohto bloku vystúpila so svojou veľmi dynamickou prednáškou *Kino jako machina wyobraźni – reinterpretacja Kantowskiej koncepcji wyobraźni (Kino ako stroj predstavivosti – reinterpretácia kantovskej koncepcie predstavivosti)* Mgr. Katarzyna Wejman. Venovala sa v nej okrem iného vzťahu obrazov v Kantovej estetickej teórii a v dnešných filmoch. V širšom rozmere sa pokúsila preukázať súvislosti estetickej teórie a pojmu predstavivosti v diele nemeckého mysliteľa vo vzťahu k súčasným podobám vytvárania filmových diel.

V následnej diskusii sa ujal slova prof. Želazny, ktorý spresnil určité nejasnosti vo vzťahu ku Kantovej filozofii v príspevkoch prezentujúcich autorov, čím podnietil debatu k uvedeným témam. Následne sa do diskusie zapojila prof. Lorenc, ktorá načrtla určitý súbeh svojej témy s témami niekoľkých kolegov, a výrazným spôsobom prispel do diskusie i Dr. Piotr Schollenberger, ktorý

otázkami na svojich kolegov okrem vyjasnenia určitých pasáží ich príspevkov ponúkol zaujímavé podnety na diskusiu tak priamo na mieste, ako aj počas nasledujúcej prestávky.

Po obedňajšej prestávke sa predstavil Mgr. Patrick Trompiz z Inštitútu filozofie a sociológie na Poľskej akadémii vied, ktorý vystúpil so svojou prezentáciou s názvom *Czy Sztuka polityczna jest według Kanta możliwa? (Je podľa Kanta možné politické umenie?)*. Autor sa vo svojej prezentácii pokúsil preukázať, či možno hovoriť u nemeckého mysliteľa o politickom umení v komplementárnom zmysle prepojenia estetiky a politiky. Mgr. Trompiz uskutočnil tento zámer okrem iného prostredníctvom skúmania antinómie politického a estetického tak u Kanta, ako aj v širšom rámci. Ďalej predstavil niektoré aspekty estetického. Rovnako vo svojom referáte identifikoval pôvod vybraných Kantových citátov a faktov v dejinách ideí a náboženstva, nachádzajúcich sa o. i. u Cicera, Kalvína a ďalších. Týmto spôsobom sa pokúsil dokázať prepojenosť spomínaných dvoch aspektov u nemeckého mysliteľa. V závere svojho výstupu hľadal väzbu medzi Kantovými ideami a charakteristickými rysmi súčasných štýlov hudby, akými sú jazz, blues a ďalšie.

Autorka Mgr. Magda Kaźmierczak vo svojom príspevku *Artysta-geniusz w teorii estetycznej Immanuela Kanta i Konrada Fiedlera (Umelec-génius v estetickej teórii Immanuela Kanta a Konrada Fiedlera)* analyzovala fragment textu od Konrada Fiedlera, Kantovho nasledovníka. Tento nemecký filozof sa vo svojej teórii venuje mechanickému umeniu, ktorého pôvodcom bol Kant. Kaźmierczak ukázala, akým spôsobom sa pojem génia u tohto novokantovca reinterpretuje a čím je jedinečná podoba mechanického umenia u Fiedlera v komparácii s jeho predchodcom.

Po tomto referáte vystúpil s prednáškou *Poezja i zagęszczenie w filozofii Immanuela Kanta (Poézia a básnenie vo filozofii Immanuela Kanta)* prof. Miroslav Želazny. Vo svojom vystúpení poľský odborník rozobral Kantovo chápanie estetiky v *Kritike súdnosti*, pričom zdôraznil, že je potrebné si uvedomiť, že Kantovi primárne nešlo o formulovanie estetickej teórie, ale o preskúmanie možnosti estetických súdov. Poľský profesor sa v súvislosti s predstavenou témou podrobnejšie zamerail na pojmy básnenia (*Dichtung*), poetu (*Dichter*), génia a krásna v uvedenej tretej *Kritike* a ponúkol ich čiastočnú filologicko-filozofickú analýzu.

Ako ďalšia prezentovala svoju štúdiu *Tworzenie się idei estetycznej u Charlesa Batteux i Immanuela Kanta (Formovanie sa estetickej idey u Charlesa Batteaux a Immanuela Kanta)* dr. hab. Kinga Kaskiewicz. V nej sa venovala otázkam idey normy a ideálu estetična u uvedených autorov. Vo svojom referáte predstavila spôsob Batteauxovho výkladu tvorby umelca. Ako ukázala, umelec vytvára ideový

prvo-vzor, ktorý ako redukcia skúsenosti predstavuje ideálny tvar, na základe ktorého vzniká reálny predmet, pričom ponúkla niekoľko príkladov. Porovnávajúc týchto dvoch autorov, identifikovala ich chápanie geniality ako vrodeného talentu. Následne sa dostala k pojmu ideálu normy, ktorý sa podľa autorky u Kanta tvorí inštinktívne, tzn. je predstavou, ktorá sa utvára v myslí, ale napriek tomu, že nemá ako vzor exaktnú skúsenosť, je schopná reflektovať reálny stav vecí (napr. nemôže jestvovať človek s dvoma hlavami). V tom sa javí významný rozdiel v porovnaní s Batteuaxom, ktorý tento ideál normy považuje za výsledok kreácie, ktorá je dynamická (ako príklad prof. Kaskiewicz uvádza milovníka kníh, u ktorého sa tento ideál mení s každou ďalšou prečítanou knihou). Ďalšou diferenciou je i vzťah ideálu normy a krásna, kde sa u Kanta ideál normy vzťahuje bezprostredne na krásno, zatiaľ čo u Batteauxa ideál normy nemusí mať s krásnym nič spoločné. Autorka uzatvorila svoj príspevok predstavením ideálu krásna a otázky génia.

Poslednú sekciu otvorila svojím výstupom predstaviteľka Warmsko-mazurskej univerzity v Olštýne Dr. Marta Śliwa, ktorá prezentovala príspevok *Recepcja poglądów Francisca Hutchesona w filozofii refleksyjnej władzy sądzienia Immanuela Kanta* (*Recepcia názorov Francisca Hutchesona vo filozofii reflektujúcej súdnosti Immanuela Kanta*). Autorka v tomto príspevku veľmi obsiahlym a poučným spôsobom predstavila komparáciu chápania estetickéj teórie a kategórie krásna v dielach Hutchesona a Kanta.

Ako predposledný predstavil svoj referát riaditeľ Inštitútu filozofie domácej univerzity prof. Dr. hab. Adam Grzeliński. V príspevku s titulom *George'a Santayany dyskusja z Kantowskim rozumieniem piękna* (*Rozprava Georga Santayana o kantovskom chápaní krásna*) si torunský profesor zvolil za cieľ komparáciu I. Kanta s americkým predstaviteľom kritického realizmu Georgom Santayanom. V prvej časti sa zaoberal kritickou reflexiou Kantovho odkazu u pôvodom španielskeho filozofa, zatiaľ čo v druhej časti sa venoval Santayanovej kritike nemeckého mysliteľa v otázke možnosti posúdenia krásneho a definície pekného a k týmto jeho názorom pridal i svoj vlastný pohľad na problémové pole krásneho.

Na tento výstup nadviazal i záverečný rečník Dr. Krzysztof Wawrzonkowski z hostiteľskej inštitúcie, ktorý vo svojom príspevku s názvom *Kantowska idea normy a Santayany „psychologia“ kreślenia charakterów jako form estetycznych* (*Kantovská idea normy a Santayanova „psychológia“ popisu charakterov ako estetických foriem*) porovnal koncepciu Kanta a Santayana, pričom uskutočnil kritickú analýzu koncepcií oboch autorov, v ktorej preukázal silné a slabé stránky ideí obidvoch mysliteľov. Do určitej miery zhrnul idey, pojmy a problémy, ktoré boli v užšej i širšej perspektíve prezentované skoršími účastníkmi, čím priniesol zaujímavú a informačne bohatú prednášku. Zároveň elegantným

spôsobom vyjadril i určité záverečné slovo, v ktorom zhrnul kľúčové idey viacerých autorov k danej problematike, ale i svoj vlastný prínos.

Po tomto referáte sa otvorila diskusia, ktorá bola reprezentovaná plodnými pripomienkami prof. Želazného, na ktoré nadviazal prof. Grzebiński, ktorý ujasnil okrem iného určité súvislosti svojej práce. Následne prof. Lorenc zhodnotila príspevky viacerých účastníkov, pričom opätovne zdôraznila spoločné ideové pozadie mnohých z nich a vzťahla svoju reflexiu i na pojem *Dichtung*, ktorému venoval časť svojej prednášky prof. Żelazny. Do diskusie sa zapojili i Mgr. Katarzyna Wejman, ako aj Dr. hab. Kinga Kaskiewicz, ktoré obrátili pozornosť účastníkov konferencie na problém diferencie pojmov idey normy a idey estetická. Do diskusie prispeli i ďalší prítomní prednášajúci.

Záverom možno konštatovať, že táto rozprava priniesla mnoho podnetných a inšpiratívnych ideí, kritickú reflexiu i hlbšie pochopenie viacerých ideí veľikána z Königsbergu. Celkovo tento deň znamenal ďalší relevantný prínos na poli skúmania Kantových úvah o estetike a ich súvislosti s ostatnými časťami jeho myšlienkového dedičstva a preukázala i aktuálnosť a zmysel ideí tohto nemeckého filozofa pre súčasnosť. Je možné predpokladať, že ak takáto spolupráca bude pokračovať, prinesie množstvo ďalších inovatívnych a perspektívnych tém a zaručí tomuto podujatiu významné miesto medzi vedecko-výskumnými projektmi zaoberajúcimi sa odkazom Immanuela Kanta.

Mgr. Kristián Stacho